

FATİH PROJESİ KAPSAMINDA İNTERNETİN BİLİNÇLİ VE GÜVENLİ KULLANIMININ ARTIRILMASI

Mustafa Küçükali *, Halil İbrahim Bülbül**

**Bilgi Teknolojileri Kurumu*

***Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi*

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, İnternetin bilinçli, güvenli kullanılması konusunda farkındalığın artırılması için İnternet ortamında yönlendirici desteğin nasıl sağlanacağı konusunda bir çerçeve geliştirmektir. Bu kapsamda FATİH projesinde görevli, İnternetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı konusunda hizmet içi eğitim alan formatör öğretmenlerin görüşleri alınmıştır. Ayrıca dünyada ve ülkemizde bilinçli ve güvenli İnternet kullanımı için içerikler sunan İnternet siteleri öğretmenlerden alınan görüşler ve barındırdıkları içerikler doğrultusunda incelenerek belirlenen ölçütler çerçevesinde değerlendirilmiş, değerlendirme sonucunda elde edilen veriler çözümlenmiştir. Çalışmada elde edilen sonuçlardan yola çıkarak İnternet kullanıcılarına İnterneti bilinçli, güvenli kullanmaları konusunda yol gösterecek, deneyime dayalı etkileşimli bir İnternet sitesinde olması gereken içeriklerle ilgili öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: İnternet, Güvenli İnternet, Fatih Projesi, Bilinçlendirme, İnternet'in Bilinçli Kullanımı

INCREASING CONSCIOUS AND SAFE USE OF INTERNET WITHIN THE SCOPE OF FATİH PROJECT

ABSTRACT

The aim of this study is to develop a framework on how to provide a guiding support to raise awareness about safe and conscious use of Internet. Within this scope, views of teachers - working at Fatih Project and participate the in-service training about safe and conscious use of internet- has been taken. Furthermore, websites offering content about safe and conscious use of Internet examined in line with their content and views of teachers and evaluated in accordance with the predetermined criteria and the evaluation results have been analyzed. Based on the results obtained in this study, suggestions on contents which should be on an interactive website that will guide the internet users about safe and conscious use of Internet have been made.

Keywords: Internet, Safer Internet, Fatih Project, Awareness raising, Conscious use of Internet

GİRİŞ

Teknoloji insan hayatını kolaylaştırarak toplumsal gelişmeye katkı sağlayan ve sürekli gelişen temel araçlardandır. Özellikle iletişim teknolojileri çok hızlı bir şekilde gelişim göstermekte bununla birlikte dünyanın çehresi giderek değişmektedir. İçinde bulunulan çağın en önemli iletişim ve bilgi kaynağı olan İnternet, insan hayatının her alanına girerek hızla yaygınlaşmaktadır. Haberleşme, eğitim, araştırma, sağlık ve ticaret gibi birçok alanda kullanılan İnternet, insan hayatına önemli kolaylıklar getirmiştir. İnternetin ve İnternet üzerinde çalışan web'in gelişmesiyle[1] iletişimin boyutu hızlı bir ivme kazanmıştır. İnternet, insanı birey olarak ortak bir kültür merkezine doğru çekmekte, insana ait farklılıkları da belirginleştirmekte, bununla birlikte kontrolsüz ve sonsuz özgürlük içermektedir.

Bilgi toplumunun temel bir unsuru olan İnternet, kitle iletişimi ve bilgi paylaşımında büyük kolaylıklar sağlamakta, aynı zamanda İnternet, barındırdığı olumsuz içeriklerden dolayı dünyada artan bir endişeye neden olmaktadır[2]. Bu içerikler; kullanıcıların özellikle de çocukların cinsel istismar, müstehcenlik, pornografi, uyuşturucu gibi tehlikelerle karşılaşmasına, kumar, bahis, uyuşturucu gibi kötü alışkanlıklara alışmasına neden olabilmektedir. Bu tür zararlarının yanında İnternet, uzun süreli kullanımdan dolayı oluşabilecek sağlık, psikolojik ve bağımlılık sorunlarını da beraberinde getirmektedir[3]. İnternet'in sürekli gelişen ve değişen dinamik bir yapıya sahip olması İnternet kullanıcılarının da bu gelişim ve değişimden etkilenmelerine neden olmaktadır. Sosyal hayatı önemli derecede etkileyen İnternetin bilinçsiz kullanımı bireysel ve toplumsal hayata yönelik tehditler sunmaktadır[4-7]. İnternet içeriği arasında yer alan zararlı madde bağımlılığı, çocukların cinsel istismarı, ırkçılık ve nefret söylemi, intihara teşvik, müstehcenlik gibi olumsuz içerikler sadece çocukları değil yetişkinleri de tehdit etmektedir[8].

Özellikle Günümüzde iletişim ve paylaşım amaçlı web uygulamalarının ve sosyal ağların içeriği giderek büyümekte ve zenginleşmektedir. Sosyal ağ ve sosyal paylaşım sitelerinin sayıları her geçen gün kullanıcı sayıları ile birlikte artmaktadır[9]. Gençlik ve Spor Bakanlığı tarafından İnternet kullanıcısı 15-29 yaş arası gençler üzerinde yapılan araştırmada gençlerin %96'sının sosyal medya kullanıcısı olduğu gençlerin yanı sıra ebeveynlerinin de sosyal medya ile ilişkili olduğu ve her üç gençten birisinin sosyal ağlarda günde en az üç saat geçirdiği görülmüştür[10]. Sosyal ağlardaki kullanıcıların çoğunun, bu sitelerde güvenlik ve gizlilik ayarlarını nasıl yapılacağını bilmediği[11], bu siteler üzerinden gerçek olmayan bilgileri beyan etmek zorunda kaldığı, tanımadıkları kişilerle iletişim kurduğu anlaşılmaktadır[12]. Yapılan bir araştırmada, ülkemizdeki çocukların %46'sının sosyal ağlarda kişisel bilgilerini koruma yöntemlerini bilmediği gönderilerini, kişisel fotoğraflarını ve doğum tarihleri gibi özel bilgilerini herkesle paylaştığı ortaya konmuştur[13].

Ülkeler, İnternetin yaşama etkisi sürecinde korumacı tavır içerisinde başta bilgi güvenliği olmak üzere çeşitli tedbirler alma yoluna gitmişlerdir. Ülkemizde Güvenli İnternet Hizmeti korumacı tedbire örnek olarak verilebilir. Fakat İnternetin kontrolsüz ortamı, her türlü istismara açık olan çocuk ve gençleri her geçen gün daha fazla tehdit etmektedir. Bu durum, sadece bilgi güvenliği veya korumacı tedbirlerle önlenebilecek bir tehdit değildir. Güvenli İnternet hizmeti hakkında öğrenci velilerinin görüşlerini tespit etmek için Demirel ve arkadaşları tarafından yapılan

araştırmada 343 öğrenci velisi üzerinde yapılan anketten elde ettikleri verilere dayanarak güvenli İnternet hizmetinin(İnternet filtrelerinin) çocukları ve gençleri İnternetin risklerinden korunmada kullanılabilecek bir yöntem olduğu fakat yeterli olmadığı vurgulanmıştır[14].

Eğitimde Fatih projesi (FATİH), eğitim/öğretimde fırsat eşitliğini sağlamak ve okullardaki teknolojiyi iyileştirmek amacıyla Bilişim Teknolojileri (BT) araçlarının eğitim sürecinde derslerde etkin kullanımını hedefleyen bir projedir[15]. Ülkemizde, FATİH projesiyle birlikte İnternetin eğitimde kullanılması yaygınlaştırılmaktadır. Bu projenin bileşenlerinden biri olan “bilinçli, güvenli, yönetilebilir ve ölçülebilir BT kullanımının sağlanması” bileşeni ile bilinçli, güvenli, yönetilebilir BT ve İnternet kullanımı ihtiyaçlarının tamamlanması hedeflenmektedir[16]. Fatih projesi ile birlikte öğrencilerin İnternet kullanımının arttığı ancak öğrencilerin İnterneti daha çok eğlence veya sosyalleşme amaçlı kullandıkları yeterince etkin ve bilinçli şekilde kullanmadıkları yapılan araştırmalardan anlaşılmaktadır[17-19].

TBMM araştırma komisyon raporunda İnternetin bilinçli kullanımı konusunda yapılan çalışmalar özetlenmiş ve bu alanda FATİH projesinin adımlarından biri olan “Bilinçli, Güvenli, Yönetilebilir ve Ölçülebilir BT Kullanımı” ile önemli bir farkındalık çalışması ortaya konularak başta eğitimciler olmak üzere öğrenci ve ailelerinin İnternetin muhtemel zararlı içeriklerine ve mücadele yöntemlerine karşı bilinçlendirilmesinin sağlanması önerilmiştir[20]. Çocukların ve gençlerin çevrim içi ortamlarda maruz kalacakları sakıncalı içeriklerden korunması görevi öncelikle ailelerinin sorumluluğundadır. Yapılan çalışmalar ailelerin bu işlevi gerçekleştirecek bilgi ve beceriye sahip olmadıklarını göstermektedir[21-22]. Yapılan bir araştırmada araştırmaya katılan ebeveynlerin %60 gibi büyük bir çoğunluğunun İnternetin bilinçli, güvenli kullanımı konusunda nereye başvuracaklarını bilmediklerini belirtmişlerdir[23].

Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen ve 25 Avrupa ülkesinin katılımıyla gerçekleşen Avrupa Çevrim-içi Çocuklar Araştırma Projesi kapsamında Türkiye genelinde 9-16 yaş arası çocuk ve bu çocukların ebeveynleri ile görüşmeler yapılarak çocukların İnternet kullanımı ve İnternet riskleri incelenmiştir. EU Kids çalışması sonucunda çocukların İnternet güvenliği konusunda yeterli bilgi ve beceriye sahip olmadıkları ve annelerin İnternet kullanım oranlarının çok düşük olması nedeniyle çocuklarını yeterince desteklemedikleri belirtilmiş ve bu nedenle bilinçlendirmede farklı çözümlerin üretilmesi öneri olarak sunulmuştur[24]. Çocukları muhtemel çevrimiçi risklere karşı bilinçlendirmek amacıyla aile, okul, politika geliştiriciler ve İnternet servis sağlayıcıların alabileceği önlemlere yer verilerek, güvenli İnternet kullanımını sağlamayı amaçlayan web sitelerinin daha çok kullanıcıya ulaşması için bu sitelerin tanıtımında iletişim araçları etkin şekilde kullanılması gerektiği belirtilmiştir. [25]. Bununla birlikte, çocuk ve aileler video paylaşım siteleri ve diğer web 2.0 platformlarının sunmuş olduğu güvenlik ve filtreleme hizmetlerinin farkında olmadığı bu kapsamda yapılacak ilerleyen çalışmalarda çocukları ve gençleri İnternet güvenliğinde daha fazla işin içine katacak çalışmalara ihtiyaç duyulduğu vurgulanmıştır[26].

Ebeveyn ve öğretmen kontrolünün azalmasıyla çocuklarda bilinçsiz İnternet kullanımının zamanla artma riski olmakta ve bu durum güvensiz İnternet kullanımına yol açmaktadır [27].

Yapılan çalışmalarda İnternette güvenliğin, tamamlanması gereken bir işten öte bilgi, alışkanlık ve süreç olduğu bu sürecin sağlıklı ilerlemesinin eğitimden geçtiği ve eğitim sürecinde öğrenciler, öğretmenler, yöneticiler ve mutlaka velilerin yer alması, İnternetin olumlu ve

olumsuz etkilerinin ebeveynler tarafından iyi bilinmesi, özellikle eğitimcilerin siber şiddet ile mücadele etmenin gerekliliğinin farkında olmaları gerektiği vurgulanmıştır[28-32]. Diğer taraftan Okulların bilinçli İnternet kullanımı için eylem planları oluşturmaları ve ailelerin bu konuda eğitilmeleri önemlidir[33]. Ebeveynler tarafından doğru yaşta, uygun teknolojilerin etkili bir biçimde kullanılabilmesi için hangi yaş grubunun ne tür teknoloji kaynaklı etkilere maruz kaldığı konusunda bilinçlenmeye gereksinimleri vardır[34]. Ayrıca FATİH Projesi'nin özellikle eğitsel e-içeriğin sağlanması ile bilinçli, güvenli, yönetilebilir ve ölçülebilir bilişim teknolojilerinin kullanımı adımlarının gözetilerek birtakım eylemlerin gerçekleştirilmesi gereklidir[35].

Güney Kore'de 970 ortaokul öğrencisi üzerinde yapılan çalışmada İnternet okuryazarlığının hem bağımlılık hem akademik başarı üzerinde pozitif etkisinin olduğu görülmüştür. Bunun yanında bu öğrencilerin velileri çocuklarının, cihazları yoğun kullanmasını, İnternet ve akıllı telefon bağımlısı olmasını istememektedir. Bu çalışmada ise eğitim-öğretim faaliyetlerinde öğretmenlerin öğrencilerine bağımlılık korkusu yaşamadan İnternet okuryazarlığı dersi vermesi gerekliliği ve bağımlılık konusunda öğrencileri bilinçlendirmeleri sonucuna varılmıştır[36].

Yukarıda bahsedilen çalışmalardan anlaşılacağı üzere İnternet alanında, bugüne kadar kullanıcılara yönelik olarak yapılan çalışmalarda içerik düzenlemesi, pozitif içerik, şiddet, cinsel istismar, tüketim kültürü gibi konular ele alınmış, bu konularda kullanıcıların yaşadıkları sorunlara dikkat çekilmek istenmiştir. Aynı şekilde İnternetin çocuklar ve aileler üzerindeki etkileri konusunda yapılmış pek çok çalışma da mevcut olup bu ve benzer çalışmalar incelendiğinde İnternetin kullanıcılar üzerinde oluşturduğu sorunlar ortaya konulmuş bu sorunların üstesinden gelmek için toplumun tüm kesimini ilgilendirecek bilinçlendirme ile ilgili çalışmaların yetersiz olduğu görülmektedir. Bu açıdan, İnternetin güvenli, etkin ve bilinçli kullanımına yönelik bilinçlendirme amaçlı çalışmaların yapılması ve toplumda bu konuda bir farkındalık oluşturulması ülkenin geleceği olan gençler ve çocuklar açısından son derece önemlidir[37]. Bilinçlendirme konusunda en büyük görev, eğitimcilere, öğretmenlere ve ailelere düşmekle birlikte, bilinçlendirme çalışmalarında eğitimcilerin eğitimi öncelikli amaç olarak görülmeli ve FATİH projesi bu konuda çok önemli bir adım ve imkan olarak değerlendirilmelidir[38]. Bilgi teknolojileri ile iç içe olan bir neslin, bu teknolojileri bilinçli kullanmaması, amacı dışında kullanması gelecekte onarılması mümkün olmayan zararlara sebep olabilir.

İnternetin bilinçli ve güvenilir kullanılmasına yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde kullanıcılar için geliştirilen araçlar genellikle merkezi yapıda, durağan ve etkileşimsiz oldukları anlaşılmaktadır. Günümüzde bilinçlendirmeye üzerine geliştirilmiş web sayfaları genellikle çocuklara yönelik, teknik ve sosyal mesaj içerikli web siteleridir. Çocuklar ve aileler için daha etkileşimli, çok daha fazla çeşitli risklere karşı korunmayı kapsayan, İnternet güvenliği konusunun farklı boyutları olan teknik, sağlık, psikososyal, eğitim ve hukuki boyutları gibi konularda da çocuk ve ailelerin bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Bu açıdan bakıldığında her yaş ve seviyedeki kullanıcılar için İnternetin bilinçli, güvenli kullanımı konusunda farkındalık oluşturacak İnternet sitesinin geliştirilmesinde izlenecek sistemin belirlenmesi ülkemiz için bir ihtiyaçtır.

YÖNTEM

Araştırmanın temel amacı, İnternetin bilinçli, güvenli kullanımı alanında farkındalık oluşturabilecek İnternet sitesi için bir çerçeve belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubunu, Fatih projesi kapsamında eğitmen olarak görev yapan formatör öğretmenlerden “İnternetin Bilinçli, Güvenli Kullanımı Semineri” eğitimine katılan 214 öğretmen ve INSAFE üyesi ülkeler ile diğer bazı ülkelerde ve ülkemizde İnternetin bilinçli ve güvenli kullanımı ile yardım hatları içeren, içeriği güncel İnternet sitelerinden 30 adet İnternet sitesi oluşturmaktadır.

Öğretmen görüşlerinin alınması için yapılan araştırmada, veri toplama aracı olarak demografik bilgiler, İnternet kullanım alışkanlıkları ve İnternetin bilinçli kullanımına yönelik görüşleri kapsayan çoktan seçmeli ve açık uçlu yoruma dayalı 22 sorudan oluşan anket geliştirilmiştir. Geliştirilen anket alanla ilgili 9 doktora öğrencisi ve alanda uzman 2 öğretim üyesi tarafından incelenmiştir. Öğretim üyeleri Fatih projesinin Rize, Erzincan, Bingöl ve Erzurum'daki uygulamalarını değerlendiren proje grubunda yer almaktadır. Yine 4 bilişim öğretmeni ile bilişsel görüşme yapılmıştır. Anketlerde yer alan sorular çalışma alanına uygulanmadan önce 10 formatör öğretmen ile pilot çalışması yapılmıştır. Anket uygulaması öncesinde anketin geçerlilik ve güvenilirliği uzman görüşü, pilot uygulama, açık uçlu sorularda nicel verilerin yorumlanması gibi yöntemlerle sağlanmıştır. Verilerin geçerlik güvenilirlik analizinde madde toplam korelasyonu, Cronbach alfa katsayısı ve doğrulayıcı faktör analizi (DFA) kullanılmıştır. Kategorik verilerin analizinde ise ki kare ve fisher exact's test yöntemleri kullanılmıştır. Beklenen gözlerin 5'ten küçük olduğu durumlar için Monte Carlo simülasyon yöntemi kullanılmıştır. Anlamlılık düzeyi $\alpha=0,05$ ve $\alpha=0,01$ olarak gösterilmiştir. Güvenilirlik katsayısının 0,70'den fazla olması istenen bir sonuçtur. Araştırmada kullanılan anketin cronbach alfa(α) katsayısı 0,962'dir. Anket İnternet üzerinden eğitime katılan eğitici formatör öğretmenlere uygulanmıştır. Anket kapsamında elde edilen nicel veriler SPSS paket programı ile analiz edilmiş, nitel veriler içerik analizi yapılarak değerlendirilmiştir.

İnternet sitelerinin değerlendirilmesi için yapılan çalışmada, öğretmenlerden elde edilen veriler kapsamında INSAFE(European Safer İnternet Network) bünyesinde ve diğer ülkelerde bilinçlendirme yönelik eğitici içerik sunan İnternet siteleri ön incelemeye alınmıştır. Ön inceleme aşamasında içeriği güncel, genellikle tüm İnternet kullanıcılarına hitap edebilen 30 İnternet sitesi belirlenmiş ve bu sitelerde ortak bulunan içerikler ve öğretmen görüşleri dikkate alınarak beş ana başlık altında ölçütler oluşturulmuştur. Bu ölçütler; İnternet sitesinin hedef kitlesi, sitede yer alan bölümler, İnternet sitenin sunduğu teknolojik imkanlar, bilinçlendirmeye yönelik içerikler ve içeriklerle ilişkili kaynakların sunulduğu bölümlerdir. İnternet siteleri üzerinde yapılan incelemelerden, eğitici formatör öğretmenlerden alınan görüşler ve bu konuda daha önce yapılan araştırma[39] doğrultusunda ölçütler tablo 1'de gösterilen alt başlıklarla birlikte toplam 30 kriter ile sınırlı tutulmuştur. 30 İnternet sitesi tablo 1'de verilen alt başlıklara ait içerikler barındırıp barındırmadığına göre incelenerek içerik durum bilgisi elde edilmiştir.

Tablo1. İnternet siteleri değerlendirme kriterleri.

Hedef kitle (Hk)	İnternet sitesinde yer alan bölümler (İB):	Teknolojik imkanlar (Tİ)	Bilinçlendirmeye/ Bilgilendirmeye yönelik bölümler/içerikler (Bİ)	Kaynaklar (K)
a. Aile b. Eğitici c. Öğrenci d. Genel	a. Haber b. Oyun c. Video d. Arama e. Sık Sorulan Sorular f. Sözlük g. Sizden gelenler	a. Üyelik b. Sohbet c. e-posta d. Yönetim e. Sosyal Ağ Balantısı	a. Güvenlik b. Sosyal Ağlar/ Sohbet c. E-posta d. Bilgisayar oyunları e. Siber zorbalık f. Çocuk İstismarı g. Uygunsuz İçerikler h. Telif Hakları i. Sağlık j. Teknik Bilgiler	a. Eğitim materyali b. Makale c. Web sayfası Önerme d. Afiş/broşür

BULGULAR

Çalışmanın bulguları, öğretmenlerin çalışma yılı, eğitim durumu, hizmet içi eğitim bilgileri ve İnternette karşılaşılan soruları içeren genel bilgiler, İnternetin bilinçli kullanımı ile ilgili görüşleri, İnternetin bilinçli kullanımını artırmaya yönelik web sayfası ile ilgili görüşleri, İnternetin bilinçli, güvenli kullanımını konusunda hizmet sunan İnternet sitelerinin değerlendirilmesi başlıkları altında sunulmuştur.

Genel Bilgiler

Çalışma grubu cinsiyetlerine göre değerlendirildiğinde öğretmenlerin yüzde %10,3'ünü kadınlar, yüzde 89,7'sini erkekler oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan öğretmenlerin %80,8'i lisans, %17,8'i yüksek lisans mezunudur. Doktora programından mezun olan sadece 2 öğretmen vardır. Öğretmenler branşlarına göre sınıflandırıldığı zaman öğretmenlerin %58,9'u bilişim teknolojileri, %11,7'si sınıf öğretmenliği, %4,7'si sosyal bilgiler branşlarından mezun olduğu görülmektedir. Çalışmaya katılanların çalışma yılları %36'sı 6-10 yıl, %21,5'i 11-15 yıl, %34,6'sı ise 15 yıl ve üzeri şeklindedir. Çalışmaya katılanların %26,6'sı 3-5 yıl, %52,8'i 6-10 yıl, %10,7'si ise 11-15 yıl formatör öğretmen olarak çalıştıklarını beyan etmişlerdir. Çalışmaya katılanların %15'i kendi masaüstü bilgisayarlarıyla, %24'ü kendi dizüstü bilgisayarlarıyla, %16'sı kendi tabletiyle, %19'u kendi telefonuyla, %22'si diğer aile bireyleri ile ortak kullandığı masaüstü bilgisayarlarıyla İnternete bağlanmaktadır.

Çalışmaya katılanların %64'ü bir kez, %20,1'i iki kez, %10,7'si ise 5 ve üzerinde İnternetin bilinçli, güvenli kullanımı konusunda hizmet içi eğitime veya seminere katılmıştır. Çalışmaya katılanların %18'i güvenlik, %16'sı psikosoyal, %17'si siber zorbalık, %16'sı hukuk, %15'i iletişim, %15'i 5651 sayılı kanun kapsamında katalog suçlar konusunda eğitim almıştır.

Çalışmaya katılanların öğrencilerinin %12'si şiddet ve nefret içeren içeriklerle karşılaşma, %14'ü müstehcen resimlerle karşılaşma, %12'si kötü sözlere maruz kalma %14'ü şifre çaldırma, %11'i hesabın çalınmasına maruz kalmıştır (Tablo 2)

Tablo 2. Katılımcıların öğrencilerinin İnterneti kullanırken yaşadıkları sorunlara göre dağılımları

Öğrencileriniz İnternet kullanırken aşağıda belirtilen sorunlardan hangilerini yaşıyorlar	n*	%
Tehdit alma	66	5,45
Şiddet/nefret içeren içeriklerle karşılaşma	147	12,15
Müstehcen resimlerle karşılaşma	168	13,88
Kötü sözlerle maruz kalma, rencide edilme	141	11,65
Şifre çaldırma	168	13,88
Uygunsuz içeriğin mesaj olarak alınması	117	9,67
Hesabının çalınması	132	10,91
Uygunsuz teklif alma	73	6,03
Profilinde kendine ait olmayan paylaşımlar yapılması	124	10,25
Kendine ait paylaşmak istemediği resimlerin paylaşılması	68	5,62
Diğer	6	0,50
Toplam	1210	

*katılımcı birden fazla seçenek işaretleyebilir.

Çalışmaya katılanların %11'i öğretmen arkadaşlarından, %25'i İnternet üzerinden bilinçli İnternet kullanımını teşvik eden web sitelerinden, %16'sı yazılı görsel medyadan, İnternetin "bilinçli ve güvenli" kullanımı konusunda destek almaktadır(Tablo 3).

Tablo 3. İnternetin "bilinçli ve güvenli" kullanımı konusunda destek alma durumlarına göre dağılımları

İnternetin "bilinçli ve güvenli" kullanımı konusunda destek alıyor musunuz?	n*	%
Arkadaşlarım	42	8,82
Öğretmen arkadaşlarım	52	10,92
Kendi çocuğum	0	0,00
İnternet üzerinde bilinçli İnternet kullanımını teşvik eden web siteleri	121	25,42
Yazılı Görsel Medya	78	16,39
Sosyal ağlar (Facebook, twitter, Instagram, foursquare, vb)	44	9,24
Televizyon	25	5,25
Video paylaşım siteleri	25	5,25
Kitaplar	35	7,35
Hiç destek almıyorum	31	6,51
Diğer	23	4,83
Toplam	476	100

*katılımcı birden fazla seçenek işaretleyebilir.

İnternetin bilinçli kullanımına yönelik görüşler

- İnternetin bilinçli kullanımı

İnternetin bilinçli kullanımı denildiğinde çalışmaya katılanların aklına, "ne aradığını bilmek", "güvenlik ve gizlilik", "etik kurallara uygun kullanım", "teknoloji okur-yazarlığı", "yanlış-doğru bilgi ayrımı", "amaca uygunluk", "farkındalık", "ayrıca kişisel bilgilerin gizliliği" konuları gelmektedir.

- İnternetin bilinçli kullanılması konusunda öğrenci, veli ve öğretmenlerin genel olarak edinmeleri gereken bilgi ve beceriler.

Araştırmaya katılan öğretmenler öğrenci, veli ve öğretmenlerin "teknik olarak gerekli programlar hakkında bilgi sahibi olunması", "İnternet'te bilgi arama yöntemlerini bilme", "gizliliği koruyabilme ve güvenliği sağlayabilme", "Sosyal ağların" ve "İnternetin kullanımı" konularında bilgi ve beceriye sahip olmalarını gerektiğini belirtmişlerdir.

- Öğrenci ve velilerin İnternetin bilinçli kullanımına yönelik en fazla yardıma ihtiyaç duyduğu konular.

Öğrenciler ve veliler İnternetin bilinçli kullanımı konusundaki eksikliklerinden dolayı yaşadıkları problemlerle ilgili hangi konularda (sosyal, psikolojik ve teknik anlamda) en fazla yaşadıkları veya yaşayacakları problemlerle ilgili “başvuru merciini” bilmemektedirler. Ayrıca “güvenliğin ve gizliliğin ortadan kalktığı durumlarda” ve “yaşanan teknik aksaklıklarda” yardıma ihtiyaç duymaktadırlar. Özellikle çeşitli konularda “bilgilendirme ve bilinçlendirme” ye ihtiyaç duymaktadırlar.

- İnternetin “bilinçli ve güvenli” kullanımı konusunda kullanıcıları yönlendirdikleri kaynaklar

Katılımcılar İnternetin “bilinçli güvenli” kullanımı konusunda, Tablo 4’de görüldüğü gibi kendilerine danışan kullanıcıları (öğrenci, öğretmen, ebeveyn) yönlendirdiği kaynak olarak %28 İnternete, %18’i yazılı ve görsel medyaya, %13’ü forumlara, %14’ü makale ve kitaplara yönlendirdiklerini beyan etmiştir.

Tablo 4. Katılımcıların İnternetin “bilinçli ve güvenli” kullanımı konusunda çevresindekileri yönlendirdikleri kaynaklara göre dağılımları

İnternetin “bilinçli güvenli” kullanımı konusunda çevrenizdekileri(öğrenci, öğretmen, ebeveyn) yönlendirdiğiniz kaynaklar nelerdir?	n*	%
İnternet	170	28,19
Yazılı Görsel Medya	108	17,91
Sosyal Ağlar	62	10,28
Forumlar	77	12,77
Makale/Kitap	83	13,76
Video paylaşım siteleri	36	5,97
Başka bir öğretmen	41	6,80
Diğer	26	4,31
Toplam	603	100

*katılımcı birden fazla seçenek işaretleyebilir.

- İnternetin bilinçli kullanımını artırmak için yapılması gereken çalışmalar

İnternetin bilinçli kullanımını artırmak için çalışmaya katılan öğretmenlerin %19’u web sayfası hazırlanmasını, %23’ü kamu spotu hazırlanmasını, %22’si videolar olmasını, %18’i ise online dokümanlar ve sunumlar hazırlanmasını gerektiğini belirtmişlerdir(Tablo 5).

Tablo 5. Öğrenci ve velilerin İnterneti bilinçli kullanımını artırmak için yapılması gereken çalışmalara göre dağılımları

Fatih projesinin 5. bileşeni olan “bilinçli, güvenli, yönetilebilir ve ölçülebilir BT kullanımı” kapsamında öğrenci ve velilerin İnterneti bilinçli kullanımını artırmak ve bu konuda farkındalık oluşturmak için sizce ne tür çalışmalar yapılmalıdır?	n*	%
Web sayfası hazırlanmalı	151	18,60
Kamu spotları hazırlanmalı	184	22,66
Videolar olmalı	179	22,04
Online dokümanlar olmalı	149	18,35
Sunumlar hazırlanmalı	149	18,35
Toplam	812	100

*katılımcı birden fazla seçenek işaretleyebilir.

Web sayfası ilişkin görüşler.

Anketin bu bölümünde çalışmaya katılan öğretmenlerin İnternetin bilinçli güvenli kullanımı konusunda bilinçlendirme amaçlı İnternet sitesi modeline yönelik görüşleri alınmıştır.

- Katılımcıların web sitesinde bulunması gereken unsurlara ilişkin görüşler.

İnterneti bilinçli kullanmalarına yönelik bir web sayfasında çalışmaya katılanların %12'si bilgilendirici doküman, %14'ü interaktif bir ortam, %16'sı vidolar, %13'ü poster ve karikatürler, %12'si sıkça sorulan sorular, %15'i eğitici materyaller olması gerektiğini belirtmişlerdir(Tablo 6).

Tablo 6. İnternetin bilinçli kullanımına yönelik web sayfasında olması gereken kaynaklara ilişkin görüşlerin dağılımları

Sizce öğrenci ve velilerin İnterneti bilinçli kullanmalarına yönelik web sayfasında ne tür kaynakların olması gerekir?	n*	%
Bilgilendirici dokümanlar	140	12,07
İnteraktif ortam	159	14,71
Forumlar	119	10,26
Videolar	180	15,52
Poster, Karikatür	153	13,19
Tartışma grupları	101	8,71
Sıkça sorulan sorular	137	11,81
Eğitici Materyaller	171	14,74
Toplam	1160	100

*katılımcı birden fazla seçenek işaretleyebilir.

- Web sitesinde bulunması gereken bölümlere ilişkin görüşler.

Web sitesinde genel olarak “bilgi ve destek alma”, “suç unsurlarının açıklanması”, “bilinçlendirmeye yönelik konular” ve “sosyal ağ kullanımı” gibi temel bölümlerin yer alması, bu bölümlerin interaktif olması, gerektiğinde sorular sorulup cevap alınabileceği şekilde tasarlanması, suçların ve yaptırımları konusu, güvenlik ve gizliliğe yönelik eğitici materyallerin bulunması, özellikle yaş grubuna göre farklı temel konu bölümlerinin olması gerektiğini belirtmişlerdir.

- Web sayfası öğrenci ve velilerin İnterneti bilinçli kullanmaları konusunda bir çözüm olur mu? Evet ise nasıl olabilir?

Çözüm olacağını savunanlar “bilgi eksikliğinin giderileceğini”, “farkındalık yaratılabileceğini” belirtmişlerdir. Fakat bazı şekillerde desteklenmesi gerektiğini savunanlar özellikle “öğrenci ve velilerin katılımı sağlanarak”, “interaktif hale getirilerek”, “farklı kamusal alanlarda yaygınlaştırılarak”, “yüz yüze eğitim ile desteklenerek” yararlı olabileceğini, aksi takdirde sadece bilinçlendirmeye yönelik “başlangıç adımı” olarak kalacağını belirtmişlerdir.

- Hazırlanacak web sayfası ile ilgili görüşler.

Web sayfasında “görsellik yer almalı”, “kullanımı mutlaka yaygınlaştırılmalı”, “içeriğin her anlamda zengin olması” ve “kullanımın her düzeyden insan için kolay olması” gerektiğini belirtmişlerdir. Görsellik içinde videolar, örnekler yer alırken, kullanımı yaygınlaştırmada tabletin açılışına yerleştirilmesi, e-okul sistemiyle bütünleştirilmeli, reklamının yapılması, sosyal medya üzerinden reklamının yapılması, kamu spotlarıyla ilişkilendirilmesi gerektiğini belirtmişlerdir. İçerik zenginliğinde ise videoların, animasyonların yer alması, interaktif olması ve her yaş ve eğitim düzeyine uygun olması gerektiğini belirtmişlerdir. Ayrıca ilgi çekici, kısa ve sade olması gerektiği üzerinde durmuşlardır.

İnternet Sitelerinin Değerlendirilmesi

INSAFE üyesi ülkeler ile diğer bazı ülkelerde ve ülkemizde İnternetin bilinçli ve güvenli kullanımı ile yardım hatları içeren İnternet sitelerinin belirlenen kriterler açısından barındırdıkları içeriklere göre Tablo 6’da verilen içerik durum bilgisi elde edilmiştir.

Tablo 6. İnternet sitelerinin içerik durum tablosu.

İNCELENEN İNTERNET SİTELERİNİN İÇERİK DURUM TABLOSU																																
ÖLCÜTLER	HK							İB							Tİ							Bİ							K			
	a	b	c	d	a	b	c	d	e	f	g	a	b	c	d	e	a	b	c	d	e	f	g	h	i	j	a	b	c	d		
İnternet Siteleri / Alt Başlıklar	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
http://www.internetsanscrainte.fr/	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	1	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
http://www.thinkuknow.co.uk	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	1	0	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
http://webwewant.eu/	0	1	1	0	1	0	1	1	1	0	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
http://www.childnet.com/	1	1	1	0	1	0	1	1	0	0	0	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
http://www.klicksafe.de/	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
http://staysafeonline.org/	1	1	1	0	1	0	1	1	1	1	0	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
http://www.fosi.org/	0	0	0	1	1	0	1	1	1	0	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	1		
http://www.ikeepsafe.org/	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	1	0	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
http://cybersmart.gov.au/	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	0	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
http://www.netsmartz.org/	1	1	1	0	1	1	1	1	1	0	0	1	0	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
http://www.wiredsafety.org	1	1	1	0	1	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	1	1	1	0	0	1	1	1	0	0		
http://www.connectsafely.org/	0	0	0	1	1	0	1	1	0	0	0	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
http://www.safer-internet.net/	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	1	1	0	0		
http://www.saferinternet.org	1	1	1	0	1	0	1	1	0	0	0	1	0	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0		
http://www.digizen.org/	1	1	1	0	1	0	1	1	0	0	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
http://www.onguardonline.gov/	1	1	1	0	1	0	1	1	0	0	0	0	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
http://www.saferinternet.org.uk/	0	0	0	1	1	0	1	1	0	0	0	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
http://www.internetsafety.ie/	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0	0	0	1	1	0	1	1	0	1	1	0		
http://www.staysafeonline.org/	0	0	0	1	1	0	1	1	0	0	0	1	0	1	0	0	1	1	0	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	0		
http://www.safesurfingkids.com/	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	0	0	0			
http://www.safesurf.com/	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	1	0	1	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	0		
http://www.cyberangels.org/	1	0	0	1	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	0	0	0		
https://veiliginternetten.nl/	0	0	0	1	1	0	0	1	0	0	0	1	0	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0		
https://www.saferinternet.at/	1	1	1	0	1	0	1	1	1	0	0	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0		
http://www.saferinternet.gr/	1	1	1	0	1	0	1	1	1	0	0	0	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0		
http://www.safe.si/	0	0	0	1	1	0	1	1	0	0	0	1	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0		
http://www.centrointernetsegura.es/	1	1	1	0	1	0	1	0	1	0	0	1	0	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
http://www.Cyberethics.info	1	1	1	0	1	1	1	1	1	1	0	0	1	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		
http://www.safekids.com/	0	0	0	1	1	0	0	0	1	0	0	0	1	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	0		
http://guvenliweb.org/	1	1	1	0	1	0	1	1	1	0	0	0	1	0	0	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1		

Elde edilen içerik durumu bilgileri tablosu incelendiğinde İnternet sitelerinin hitap ettiği hedef kitleye ilişkin istatistiksel bilgiler Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo 7. Hedef kitle içerik durum tablosu.

Hedef kitle	İçerik durumu	
	n	% (Yüzde)
Aile: Anne, baba ve diğer ebeveynler	19	28,8%
Eğitici: Eğitim kurumlarında çalışan öğretmen ve eğiticiler	18	27,3%
Öğrenci: Genel olarak 6-9, 10-12 ve 13-18 yaş grupları	19	28,8%
Genel: Toplumun geneli	10	15,2%
Toplam	66	100,0%

İncelenen sitelerde bilinçlendirmeye yönelik hedef kitle; %28,8 ile aile, %27,3 ile Eğiticiler, %28,8 ile 6-9, 10-12 ve 13-18 yaş gruplarındaki öğrenciler, %15,2 ile toplumun geneli olarak belirlenmiştir.

İnternet siteleri barındırdıkları bölümler açısından belirlenen alt başlıklara göre incelenmesinden elde edilen sonuçlar tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Sitede yer alan bölümler açısından içerik durum tablosu.

İnternet sitesinde yer alan bölümler	İçerik durumu	
	n	% (Yüzde)
Haber: Bilinçlendirme ve güvenlikle ilgili duyuru ve güncel haberler.	27	26,5%
Oyun: Bilinçlendirme ve güvenlikle ilgili oyunlar.	7	6,9%
Video: Konularla ilgili kısa film, animasyon ve çizgi filimler.	22	21,6%
Arama: Site içi arama	24	23,5%
Sık Sorulan sorular: Web sayfasında yer alan bazı bilgilerin soru cevap şeklinde sunulması.	16	15,7%
Sözlük: Konularla ilgili terimlerin açıklanmasının bulunduğu bölüm.	4	3,9%
Sizden gelenler: İnternette güvenlik konularında kullanıcılardan gelen öneriler, karşılaşılan sorunlar, tavsiyeler vb.nin yer aldığı bölüm.	2	2,0%
Toplam	102	100,0%

İncelenen İnternet sitelerinin çoğunda farkındalık ve güvenlikle ilgili ilgili kısa film, animasyon ve çizgi filimler barındırdığı görülmektedir. Sitelerin yarısının bazı içerikleri soru cevap şeklinde sunduğu bunun yanında incelenen sitelerin 27 sinde bilinçlendirme ve güvenlikle ilgili duyuru ve güncel haberlere yer verildiği, çoğunda site arama bölümünün olduğu anlaşılmaktadır. Arama bölümü, İnternet üzerinden aramayı ve/veya site içi aramayı ifade etmektedir.

Değerlendirilen 30 adet sitenin kullanıcılara sunduğu üyelik imkanı, sohbet odaları, forum ve sosyal ağ üzerinden bilgi paylaşımı gibi teknolojik imkanlar açısından elde edilen değerler tablo 9’da verilmiştir.

Tablo 9. Sitelerin sunduğu teknolojik imkanlar durum tablosu.

Teknolojik imkanlar	İçerik durumu	
	n	% (Yüzde)
Üyelik: Sunulan içerik ve hizmetlerden daha fazla yararlanmak amacıyla üyelik işlemlerinin yapılabildiği bölüm	16	27,1%
Sohbet: Kullanıcıların birbirleriyle iletişim kurabildikleri sohbet odaları, forum ortamı vb.	1	1,7%
e-Posta: Kullanıcıların web sitesi yöneticileriyle iletişim kurabilmesini sağlayacak iletişim bilgileri.	29	49,2%
Sosyal ağ bağlantısı: Site içeriklerinin kolayca sosyal ağlarda paylaşımına sunulabilmesi.	13	22,0%
Toplam	59	100,0%

İncelenen İnternet sayfalarının tamamında site yöneticileri ile e-posta aracılığı ile irtibat kurabileceği iletişim bilgisi, yarısından fazlasında üye olma imkanı bulunmaktadır. Üyelik ile kullanıcıya kullanıcı adı ve şifre tahsis edilerek kullanıcıların daha fazla hizmetten (sohbet, forum ortamı vb.) yararlanmasına yöneliktir.

Tablo 10’da görüldüğü gibi bilinçlendirme kapsamında barındırılan içeriklerin başında uygunsuz içerik ve güvenlik gelmektedir. Bunu yanında kullanıcıların en fazla mağdur olduğu siber zorbalık ile ilgili bilgilendirmeye/bilinçlendirmeye yönelik içeriklerin incelenen İnternet sitelerinin tamamına yakınında olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 10. Bilinçlendirmeye yönelik bölümler/içerikler durum tablosu.

Bilinçlendirmeye yönelik bölümler/içerikler	İçerik durumu	
	n	% (Yüzde)
Güvenlik: BT araçlarının güvenli ve etkin kullanılmasına ilişkin bilgiler ve önerileri içermektedir (Güncelleme, virüs programları, yedekleme vb.)	29	10,8%
Sosyal Ağlar/ Sohbet: Paylaşım ortamları(sosyal ağ), sohbet odaları, forum gibi ortamların kullanımı konusunda bilinçlendirme.	26	9,7%
E-posta : e-posta kullanımı konusunda bilgilendirme ve bilinçlendirme etkinliklerine yer verilen bölüm.	26	9,7%
Bilgisayar oyunları: Bilgisayar ve İnternet üzerinden oyun oynarken dikkat edilmesi gereken konuların yer aldığı bölüm.	25	9,3%
Siber zorbalık: Sanal ortamda teknik ya da ilişkisel tarzda uğranılan zararlar ve korunma için yapılması gerekenler.	28	10,4%
Çocuk istismarı: Sanal ortamdaki çocukların fotoğraf ve bilgilerinin kötü amaçlı kullanımı, bu gibi durumların nasıl önlenebileceği ve bu sorunla nasıl başa çıkılabileceğine ilişkin açıklamaların yer aldığı bölüm.	28	10,4%
Uygunsuz içerikler: Sanal ortamda uygunsuz içeriklerle karşılaşmayı önlemeye dönük önlemleri içeren bölüm.	30	11,2%
Telif hakları: İnternet ortamında izinsiz kullanılan yazılım, indirilen müzik, Paylaşım vb. konuların hukuk kuralları çerçevesinde ele alındığı bölüm.	23	8,6%
Sağlık: İnternetin yanlış ve uzun süre kullanımından kaynaklı sağlık ve psikolojik sorunlar hakkında bilgi.	25	9,3%
Teknik Bilgiler: Bilgi teknolojileri ve İnternet hakkında teknik bilgilerin sunulduğu bölüm.	29	10,8%
Toplam	269	100,0%

İnternet sitelerinde kullanıcıları bilgilendirmek, bilinçlendirmek amacıyla kaynaklara da yer verilmiştir. Bu kaynaklardan eğitim materyalleri ve konu ile alakalı makalelerin ilk sıralarda yer aldığı tablo 11’de görülmektedir.

Tablo 11. Önerilen kaynaklara ilişkin durum tablosu.

Kaynaklar	Yanıtlar	
	n	% (Yüzde)
Eğitim materyali: Öğrenci düzeyine göre bilinçlendirme konusunda öğretmenin işleyeceği ders/derslere ilişkin çalışma sayfaları	27	29,7%
Makale: İnternetin bilinçli, güvenli kullanımına yönelik araştırmalar	27	29,7%
Web sayfası önerme: İnternetin bilinçli, güvenli kullanılmasına yönelik diğer web sayfalarının adreslerine yer verilmesi	19	20,9%
Afiş/broşür: İnternetin bilinçli kullanılmasına yönelik afiş ve broşürler	18	19,8%
Toplam	91	100,0%

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışma sonuçlarından İnternetin bilinçli ve güvenli kullanımı konusunda kullanıcıların her zaman ulaşabileceği ve içeriği sürekli güncellenen İnternet sitesiyle desteklenmesi gerektiği görülmektedir. Araştırmaya katılanların FATİH projesinde eğitici formatör öğretmen olarak görevli oldukları, İnternet ve bilişim teknolojileri araçlarını kullanım konusunda deneyimli

oldukları, İnternetin bilinçli güvenli kullanımı konusunda en az bir kez eğitim aldıkları bilinmektedir. Katılımcılar genel olarak İnterneti, araştırma yapmak, posta gönderme/alma, haber okuma, sosyal ağlara katılmak, oyun oynamak ve çalıştıkları kurumun işlerini yapmak amacıyla kullanmaktadır.

Sonuçlar araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrencileri genellikle siber zorbalık, müstehcenlik, şiddet/nefret içeren içeriklerle ve şifre çaldırma konularında kendilerine başvurduğunu göstermektedir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin büyük çoğunluğu İnternetin bilinçli kullanımı konusunda web sitelerinden destek almakta ve diğer İnternet kullanıcılarını da benzer kaynaklara yönlendirmektedir. Kullanıcıları yönlendirdikleri diğer bir kaynak olarak yazılı ve görsel medya ilk sıralarda yer almaktadır.

Araştırmaya katılan katılımcılar bilinçlendirme amaçlı hazırlanacak bir web sitesinde bilgilendirici dokümanlar, interaktif ortam, forum, videolar, poster, karikatür, tartışma grupları, sıkça sorulan sorular ve eğitici materyallerin bulunması gerektiğini belirtmişlerdir.

Oluşturulacak web sitesinde konular açısından genel olarak “bilgi ve destek alma”, “suç unsurlarının açıklanması”, “bilinçlendirmeye yönelik konular” ve “sosyal ağ kullanımı” gibi temel bölümlerin yer alması ve bu bölümlerin interaktif olması, gerektiğinde sorular sorulup cevap alınabilecek şekilde tasarlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Güvenliğin sağlanması ve gizliliğin korunmasına yönelik eğitici materyallerin bulunması gerektiğini vurgulamışlardır. Özellikle yaş grubuna göre farklı temel konu bölümleri olabileceği belirtmişlerdir. İncelen 30 adet İnternet sitesinden içerik ayrımı yapmadan toplumun geneline bilinçli ve güvenli İnternet kullanımı konusunda bilgilendirici içerik sunan 10 adet İnternet sitesi mevcuttur. Görüşleri alınan formatör öğretmenlerin vurguladığı gibi yaş gruplarına göre içerik sunan site sayısının 19 dur. Kullanıcı kitlesini aktif tutmak ve güvenlik konularında güncel deneyimlerinin paylaşılmasını sağlamak için kullanıcı önerileri, karşılaşılan sorunlar, tavsiyeler gibi içeriklerin yer aldığı bölümün çoğu İnternet sitesinde bulunmamaktadır. Bilinçlendirmeye yönelik barındırılan içeriklerin başında uygunsuz içerik ve güvenlik gelmektedir. Bunun yanında kullanıcıların en fazla mağdur olduğu siber zorbalık ile ilgili bilgilendirmeye/bilinçlendirmeye yönelik içerikler incelenen İnternet sitelerinin tamamına yakınında vardır. İnternet sitelerinde kullanıcıları bilgilendirmek, bilinçlendirmek amacıyla kaynaklara da yer verilmiştir.

İnternetin bilinçli ve güvenli kullanımı konusunda hizmet sunacak İnternet sitesinin kullanıcılar üzerinde bu konuda farkındalık oluşturabileceğine dair farklı görüşler hakimdir. Araştırmaya katılanların büyük çoğunluğu çözüm olabileceğini savunurken, bazı katılımcılar da çözüm olamayacağını savunmaktadır. Çözüm olacağını savunanlar “bilgi eksikliğinin giderileceğini”, “farkındalık yaratılabileceğini” belirterek özellikle öğrenci ve velilerin katılımının sağlanması interaktif olması ve farklı kamusal alanlara yaygınlaştırılması ile yararlı olabileceğini, değilse başlangıç adımı olarak kalacağını belirtmektedirler.

Son yıllarda yaygınlaşan ve kullanıcıların özellikle çocukların genellikle bilinçsizce kullandığı, özel bilgilerini sorgulamadan paylaştıkları sosyal ağlar ile ilgili farkındalık içerikleri ve bilgilendirici dokümanların bu sitelerde yer almaktadır. Bu durum çalışmaya katılarak görüşleri alınan öğretmenlerin dikkat çektiği konuların başında yer almaktadır. Ayrıca çalışmaya katılan öğretmen görüşleri arasında İnternet sitesinde bulunması gereken konu başlıklardan sağlık ve İnterneti etik kullanma, incelenen sitelerin büyük bir bölümünde yer almaktadır.

Sonuçlar öğretmenlerin günümüz koşullarına uygun birçok platformca desteklenen, etkileşimi yüksek, zengin içerikli İnternet sitesine gereksinim olduğunu göstermektedir. Bu çerçevede planlanan İnternet sitesinin, İnterneti doğru ve amacına uygun kullanma, kişisel güvenliğin korunması, teknik bilgi, doğru bilgiye ulaşma, dijital okuryazarlık gibi temel becerilere cevap verecek nitelikte olması gerekmektedir. Bunun yanında site, görsel, her konuda zengin içerik, her düzeyden kullanıcıya hitap eden güncel içerikleri barındıran ve en az yukarıda bahsedilen beş ana başlık altında kullanıcıya bilgiler sunmalıdır. İnternet sitesindeki içeriklerin genellikle İnternet’i doğru kullanmaya yönelik ve temel teknik bilgileri öğretici oluşması beklenmektedir. Sitede, daha çok kişisel öz-düzenlemenin önemi vurgulanarak[40] kullanıcıların kendilerini eğitmeleri için içerikler sunulmalıdır. İçerikler sunulurken interaktif uygulamalara öncelik verilmelidir. Özellikle “İnternet’te bir davranışın sonuçları neler olabilir” şeklinde birçok durum örneği interaktif biçimde sunulmalı ve kullanıcılara seçenekler verilmelidir. Ayrıca tiyatral uygulamalar veya kamu spotu gibi gerçek yaşam örnekleri sunabilecek materyallerin geliştirilmesi ve İnternet sitesine entegre edilmesi gerekmektedir.

Bu gün İnternet risklerinin başında siber zorbalık gelmektedir. İnternet okuryazarlığının düşük olduğu kullanıcıların siber zorbalığa daha çok maruz kaldığı görülmektedir[41]. Ayrıca siber zorbalık bir çok İnternet riskinin temelini oluşturmaktadır. Öte yandan İnternet’i etik olarak kullanmak ülkemizde önemli bir sorun olduğundan ve öğretmen adayları gençlerin İnternetteki etik davranışları göz ardı ettikleri[42] değerlendirildiğinde bu konularda da içerikler sunulmalıdır. İçeriğin sunumu haricinde İnternet sitesinde mutlaka destek mahiyetinde yardım birimleri bulunmalıdır. Bu yardım birimlerinin kullanıcılara birebir destek sağlaması beklenmektedir. Ülkemizde kötü içerik sunan web sayfalarını şikayet etmeyi sağlayan yardımcı bir hat bulunmasına rağmen kullanıcıların farklı sorunlarına çözüm üreten herhangi bir uygulama bulunmamaktadır. Her kullanıcının İnternet üzerinde farklı sorunlar yaşadığı göz önünde bulundurulduğunda web sayfasının gerek telefon yoluyla, gerekse forumlar, anında mesajlaşma gibi servislerle kullanıcıların sorunlarına çözümler üretmesi gerekmektedir.

İnternet sitesinin geliştirilmesinden sonra uygulanması ve yaygınlaşması için de stratejiler geliştirilmelidir. İnternet güvenliğine dair hazır web sayfaları yeterince yaygın değildir. Özellikle sosyal medya gibi unsurların web sayfasını yaygınlaştırmada kullanılması gerekir. Aynı zamanda Bilişim Teknolojileri ve Medya Okuryazarlığı gibi derslerde ünitelere entegre edilebilecek şekilde içeriklerin sunulması gerekmektedir. İnternet sitesinin erişilebilirliği sadece tanıtımla başarılamaz. Web sayfasının sürekli güncellenmesi, kullanıcı görüşlerinin sürekli uygulanması, kullanılabilir bir arayüzün sunulması, her yaş seviyesi için anlaşılır ve sade bir dilin kullanılması gerekmektedir[43]. Çalışmaya katılan çoğu öğretmen İnternetin bilinçli kullanımı konusunda içerik sunan web sayfalarını tercih etmektedir. Aynı şekilde diğer kullanıcılarında İnternette karşılaştıkları olumsuzluklarla ilgili bilgi edinmek için kolay ulaşabilecekleri İnternet sitelerine yöneldiği söylenebilir. Bu durumda içeriği zengin kolay kullanımı olan İnternet sitelerinin geliştirilmesi İnternetin bilinçli, güvenli kullanımı konusunda farkındalık oluşturmak açısından önemlidir.

KAYNAKÇA

1. Berners-Lee, T., Cailliau, R., Groff, J., F., (1992). And Pollermann, B., “World-Wide Web: The Information Universe”, *Electronic Networking: Research, Applications and Policy*, 2(1): 52-58.
2. Yeşil, S., Alkan, M., (2007). İnternet Yönetişimi Ve İçerik Düzenlemeleri, XII. Türkiye’de İnternet Konferansı, Ankara, 128-135.
3. Cömert, I., T., Kayıran, S.M., (2010). “Çocuk Ve Ergenlerde İnternet Kullanımı”. *Çocuk Dergisi*, 10(4), 166-170.
4. Armstrong, L., Phillips, J. G., and Saling, L. L., (2000). “Potential determinants of heavier Internet usage”. *Int. J. Human-Computer Studies*,53, 537-550.
5. Kubey, R., Lavin, M., and Barrows, J., (2001). “Internet use and collegiate academic performance decrements: Early findings”. *Journal of Communication*, 51, 366–382.
6. Niemz, K., Griffiths, M., and Banyard, P., (2005). “Prevalence of pathological Internet use among university students and correlations with self-esteem, the general health questionnaire (GHD), and disinhibition”. *Cyberpsychology & Behavior*, 8(6), 562–570.
7. Öztürk, Ö., Odabaşoğlu, G., Eraslan, D., Genç, Y., ve Kalyoncu, Ö. A., (2007). “İnternet Bağımlılığı: Kliniği ve tedavisi”. *Bağımlılık Dergisi*, 8(1), 36-41.
8. Chang-Hyun, J., (2013). The Effects of Individual Innovativeness on Users’ Adoption of Internet Content Filtering Software and Atitudes Toward Children’s Internet Use, *Computers in Human Behavior*, 29(5), 1904-1916.
9. Boyd D., M., Ellison, N., B., (2007). “Social network sites: definition, history and scholarship”, *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210-230.
10. Bulut, M.,(2013). Gençlik ve Sosyal Medya Araştırma Raporu, Gençlik Ve Spor Bakanlığı Eğitim, Kültür ve Araştırma Yayın No: 79, Ankara, 16-20.
11. Yavanoğlu, U., Sağıroğlu, Ş., Çolak İ., (2012). “Sosyal Ağlarda Bilgi Güvenliği Tehditleri ve Alınması Gereken Önlemler”, *Politeknik Dergisi*, 15(1), 15-27.
12. Aksüt, M., Ateş, S., (2011). Çocukluk Çağıdaki Bireylerin Sosyal Paylaşım Sitelerindeki Profillerinin Değerlendirilmesi(Facebook Örneği)”, 28. Ulusal Bilişim Kurultayı, Ankara, 26-29.
13. Çağıltay, K., Karakuş, T., Kurşun, E., Kaşıkçı, D. N., Cankar, I., ve Bayzan, Ş., (2011). The Use Of Social Networks Among Children in Turkey, paper presented in *EU Kids Online II Final Conference*, London, UK, 22-23 September, 2011.
14. Demirel, M., Yörük, M., ve Özkan, O., (2012), Çocuklar İçin Güvenli İnternet: Güvenli İnternet Hizmeti ve Ebeveyn Görüşleri Üzerine Bir Araştırma, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 4(7),54-58.

15. FATİH Projesi, 2012, <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/site/projehakkinda.php>, Erişim Tarihi: 11 Ocak 2014
16. Devlet Planlama Teşkilatı (DPT), (2006). Bilgi toplumu stratejisi 2006-2010. Ankara: DPT.
17. Ayık, Y.Z. (2008). Evde, okulda ve İnternet kafelerde öğrencilerin bilgisayar algılamaları ve tercih ettikleri uygulamaların karşılaştırılması. *İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 22(2),141-156.
18. Ersoy, A. (2011). Turkish primary school children's opinions related to the Internet awareness. *International Journal on New Trends in Education and Their Implications*, 2(1), 24-38.
19. Tosun, N., Baris, M. F. (2011). Using information and communication technologies in School improvement. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 10(1), 223-231.
20. TBMM Araştırma Komisyonu (2012). "Bilgi Toplumu Olma Yolunda Bilişim Sektöründeki Gelişmeler İle İnternet Kullanımının Başta Çocuklar, Gençler Ve Aile Yapısı Üzerinde Olmak Üzere Sosyal Etkilerinin Araştırılması Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu", Web adresi : www.tbmm.gov.tr/sirasayi/donem24/yil01/ss381.pdf / Erişim Tarihi : 13.12.2014.
21. Kırık, A., M. (2014). "Aile Ve Çocuk İlişkinde İnternetin Yeri: Nitel Bir Araştırma", *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(1), 337-347.
22. Arnas, Y., A. (2005). 3-18 Yaş grubu çocuk ve gençlerin interaktif iletişim araçlarını kullanma alışkanlıklarının değerlendirilmesi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4(4), article 9, 59-66.
23. Bayzan, Ş., Korkmaz, V., ve Küçükali, M. (2009). Türkiye'de İnternetin Güvenli Kullanımı ve İstenmeyen İçeriğe Karşı Bilişim Şuuru Geliştirilmesine Yönelik Bir Çalışma. 3. Uluslararası Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Sempozyumu, 7-8-9 Ekim, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
24. Avrupa Çevrimiçi Çocuklar (EU Kids Online) Araştırma Projesi Basın Duyurusu ve Raporlar, Web Adresi: <http://eukidsonline.metu.edu.tr/>, Erişim Tarihi:28 Nisan 2014.
25. Kaşıkçı, D., N., Çağıltay, K., Karakuş, T., Kurşun, E., Ogan, C. (2014). Türkiye ve Avrupa'daki Çocukların İnternet Alışkanlıkları ve Güvenli İnternet Kullanımı. *Eğitim ve Bilim*, 39(171), 230-243.
26. Livingstone, S., Kirwil, L., Ponte, C., & Staksrud, E. (2014). In their own words: What bothers children online?. *European Journal of Communication*, 29(3), 271-288.
27. Valcke, M., De Wever, B., Van Keer, H., Schellens, T. (2011). Long-term study of safe Internet use of young children , *Computers & Education* ,57, 1292–1305.

28. Mert, M., H.İ. Bülbül ve Sağiroğlu, Ş. (2012). Milli Eğitim Bakanlığına Bağlı Okullarda Güvenli İnternet Kullanımı, TÜBAV Bilim Dergisi, 5(4), 1-12.
29. Hanewald, R. (2008). Confronting the pedagogical challenge of cyber safety, Australian Journal for Teacher Education, 33(3), 1-16.
30. Çankaya, S., Odabaşı, H., F., (2009), "Parental controls on children's computer and Internet use", World Conference on Educational Sciences 2009, Elsevier, 1, 1105-1109.
31. Kırık, A., M., (2014). "Aile Ve Çocuk İlişkisinde İnternetin Yeri: Nitel Bir Araştırma", Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 3(1), 337-347,
32. Weeden, S., Cooke, B., & McVey, M. (2013). Underage children and social networking, Journal of Research on Technology in Education, 45(3), 249-262
33. Valcke, M., Schellens, T., Van Keer, H., and Gerarts, M., (2007). "Primary school children's safe and unsafe use of the Internet at home and at school: An exploratory study." Computers in Human Behavior, 2838-2850.
34. Akbulut, Y., (2013). Çocuk ve Ergenlerde Bilgisayar ve İnternet Kullanımının Gelişimsel Sonuçları, Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 3(2), 53-68
35. Çubukcu, A, (2014). Çevrimiçi Ortamda Çocukların Korunumuna İlişkin Yapılan Çalışmalar ve Çocuklarda Dijital Vatandaşlık Algısının Geliştirilmesine Yönelik Çevrimiçi Modüllerin Geliştirilmesi, İletişim Uzmanlığı Tezi, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Ankara.
36. Park, C., J., Hyun, J., S. (2014). Internet Literacy vs. Technology Addiction: Relationship Analysis with Time Perspectives of Secondary School Students, Advanced Science and Technology Letters, 59, 23-26.
37. Bayzan, Ş., (2011). Dünyada İnternetin Güvenli Kullanımına Yönelik Uygulama Örnekleri ve Türkiye'de Bilinçlendirme Faaliyetlerinin İncelenmesi ve Türkiye İçin Öneriler, İletişim Uzmanlığı Tezi, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Ankara
38. Kılıç, A., (2013). Devlet Eliyle İçerik Düzenlenmesi Sorunu: Tib Örneği, Doktora Tezi, Selcuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
39. Kula, A., İnternette Güvenlik Konulu Web Sayfalarını İnceleme Raporu, <http://fatihprojesi.meb.gov.tr/icerikeklenti/e131211132642.pdf> Erişim Tarihi 20.05.2015.
40. Caplan, S. E. (2010). Theory and measurement of generalized problematic Internet use: A two-step approach, Computers in Human Behavior, 26(5), 1089-1097.
41. Akbulut, Y., Sahin, Y. L., ve Eristi, B. (2010). Cyberbullying Victimization among Turkish Online Social Utility Members. Educational Technology & Society, 13(4), 192-201.
42. Beycioglu, K. (2009). A cyberphilosophical issue in education: Unethical computer using behavior – The case of prospective teachers. Computers & Education. 53, 201-208.

43. Beard, J,. (2010). The Principles of Beautiful Web Design, Second Edition, Collingwood: SitePoint; 117-125